

# ŠVEICARIJOS LIETUVIŲ ŽINIŲ

Neperiodinis leidinys

No 4

Berne, 1952 m. vasario 15 d.

VASARIO 16.

Šis "Šveicarijos Lietuvių Žinių" numeris išėina Vasario 16 d. sukakties ir Šveicarijos Lietuvių Bendruomenės narių visuotinio susirinkimo proga.

Mums džiugu, kad turime savo narių tarpe vieną iš Vasario 16 d. Nepriklausomybės paskelbimo akto signatarų, Didžiai Gerbiamą Kun. Prel. Prof. Kazimierą Šaulį, kuris lygiai prieš mėnesį - sausio 16 d. - išėngė į dešimtą amžiaus dešimtį. Sukaktuvininko asmenyje dėkingai minime tą mūsų vėteranų kartą, kurios pasišventimo, ištvermės ir ryžto dėka lietuvių tauta 1918 m. Vasario 16 d. vėl atgavo valstybinę nepriklausomybę.

Šiandien mūsų tauta vėl neša sunkius žiaurios vergovės pančius. Bet esame giliai įsitikinę, kad Lietuvai vėl nušvis nauja aušra. Kiekvienas mūsų galime ir turime prisidėti prie lemtingos kovos už Lietuvos laisvę. Kaip sykis mūsų lietuviškosios bendruomenės narių visuotinio susirinkimo proga duokime kiekvienas sau atskaitą ir apmastykime, kuo ir kaip galime dalyvauti kovoje už naują Vasario 16 dieną. Somkime stiprybę iš to gilaus tikėjimo į Lietuvių Tautos ateitį, kuriuo vadovavosi Vasario 16 d. akto signatarai - jų tarpe ir Didysis Sukaktuvininkas Prelatas Šaulys -, 1918 metais paskelbė Lietuvos valstybės nepriklausomybę. Būkime verti tų didvyrių, kurie dar ir šiandien Tėvynėje kovoja su nuožmiu engėju.

Palinkėkime Sukaktuvininkui, bet kartu palinkėkime ir sau, kad sveiki grįžtume į laisvą Lietuvą, į Lietuvą Tėvynę mūsų...

A.

- o - o -

: - : PREL. PROF. KAZIMIERAS ŠAULYS : - : J. LEVENDRĖLIS

Pastaruoju metu mūsų tremties gyvenimo pilkuma pradėjo skatinti mąstėnčius protus kelti dienos švieson ryškiasias mūsų tautos asmenybes. A. didairę aplink, jų rasime nemaža ir praeityje ir dabartyje. Prie šių ryškiųjų mūsų tautos asmenybių priklauso Didžiai Gerbiamas Prel. Kazimieras Šaulys, kuris š. m. sausio 16 d. baigė 80 amžiaus metus.

Čia norime "Šveicarijos Lietuvių Žinių" skaitytojus bent keletu žodžių supažindinti su šia didele ir kilnia asmenybe. Mes, Šveicarijos lietuviai, turime džiaugtis ir didžiuotis, turėdami Prel. Šaulį savo tarpe, ne tik todėl, kad jis yra Vasario 16 d. akto signataras, bet kad jis savo asmenyje yra ikūnišes krikščioniškosios asmenybės pilnumą ir lietuvio patrijoto idealumą. Gaila, kad tremties aplinkybės neleisdžia kam nors parašyti apie jį plačią monografiją, kuri jaunajai kartai atskleistų jo nu-cito kelio įvairumą ir jo asmens kilnumą bei turtingumą dvasinėmis vertybėmis.

Prel. Kazimieras Šaulys gimė 1872 m. sausio 16 d. Stemplių kaime, Švėkšnos parapijoje, Tauragės apskr. Dar prieš stodamas į rusišką liaudies mokyklą, vaikas jau buvo prasimokinęs skaityti ir rašyti žemaitiškai, nes jo tėvelis buvo lankęs vietinę elementarinę, privatinę mokyklėlę (prie bažnyčios, špitolėje), kur vaikai buvo mokomi skaityti "lementorių", rašyti, skaičiuoti žemaičių kalba. Šaulių namuose buvo keletas lietuviškų knygų bei raštų, N. Testamentas (labai pasenęs, vietomis vargu beiškaitomas), keletas Valančiaus knygių, maldaknygių.

Mažasis Kaziukas godžiai skaitė kartu su kitais vyresniais vaikais. Būdamas dešimties metų įstojo į liaudies mokyklą Švėkšnoje. Po 3 metų reikėjo prisistatyti Vainuto egzaminų komisijai iš Raseinių (tada Švėksna priklausė Raseinių apskr.), kurion įėjo: apygardos švietimo narys, vietos pradžios mokyklos mokytojas ir kat. tikybos mokytojas, vietos klebonas kun. Tamulovičius. Gavo liaudies mokyklos baigimo pažymėjimą su pagyrimo lapu. Tėvas ruošdino sūnų į Palangos progimnaziją, kuri vėliau buvo 6 kl., pas-  
kui vėl keturių. Reikėjo laikyti papildomus įstojimo egzaminus iš rusų kalbos ir matematikos, bet kaip gabų mokinį priėmė be egzaminų į I klasę. Baigęs šią progimnaziją, ištisus metus privačiai išėjo visą likusią gimnazijos kursą ir įstojo į Kauno Kunigų Seminariją.

Svetinoms įtakoms atsparų Žemaitijos sūnų gyvenimas ir mokymasis seminarijoje išugdė puikiu Tėvynės sūnumi. Kauno Seminarijoje tada pačiame savo filologinio genijaus pajėgume spinduliavo prof. kun. K. Jaunius, kuris kartu su auklėtiniais kūrė ir puoselėjo bendrinę lietuvių kalbą. Po K. Jauniaus paskaitos kurso seniūnas klier. Serapas paindavo iš profesoriaus lapelį, kurį visi kurso draugai nusirašinėdavo. Iš Jauniaus užrašų, vedamų jo klausytojų klierikų, susidarė jo gramatika. Kartą klier. K. Šauliui žemaičių tarso padėknavus "Anykščių Šilolį", Jaunius, pats žemaitis, pasakė: "Gera, bet reikia į bendrą natą palenkti". Tai buvo tautinio atgimimo apogėjaus laikai.

Baigus seminariją, dvasinė vyresnybė kaip gabesnį mokinį klieriką Šaulį pasiuntė į Petrapilio Dvasinę Akademiją, kurią jis baigė 1899 m. Teologijos Magistro laipsniu su aukščiausiu pažymiu.

Baigęs Akademiją ir išsventintas į kunigus, Šaulys laikinai paskiriamas dirbti prie Sv. Petro ir Pauliaus bažnyčios Panevėžyje. Po kelių mėnesių buvo paskirtas Panevėžio realinės gimnazijos kapelionu, kur dirbė iki 1906 m. rugpiučio pradžios. Rusų valdžiai atšaukus draudiną, kun. K. Šaulys dėtė čia tikybą lietuvių ir lenkų kalbomis, po 1/2 val. abiem grupėm. Tikybos pamokos lietuviams mokiniams buvo drauge ir lietuvių kalbos pamokos. Mokiniai kun. Šaulio tikybos pamokas užsirašinėdavo su dideliu uolumu. Šių mokinių tarpe rinėtinas prof. Balčikonis.

1906 m. kun. K. Šaulys pakvičiamas į Kauną Kunigų Seminarijos profesoriumi. Nuo 1911 m. sausio 1 d. ėjo ir vyskupo sekretoriaus pareigas, kurios tuo metu buvo labai sunkios ir atsakingos. 1920 - 1926 m. prof. Šaulys buvo Žemaičių vyskupijos kūrijos kancelieriu, o įsisteigus Lietuvos bažnyčiai provincijai, J. E. Kauno Metropolitas Arkivyskupas J. Skvireckas savo generaliniu vikaru paskyrė kun. K. Šaulį. Šiose pareigose mūsų D. Gerbiamas Sukaktuvininkas, šalia Kauno Vytauto Didžiojo Universiteto ordinario profesoriaus, de iure tebėra ir šiandien. Šventasis Tėvas Pijus XI kun. Kazimierą Šaulį už didelius nuopelnus pakėlė į savo Rūmų Prelatus ir kiek vėliau į Apaštališkuosius Protonotarus. Tai pats aukščiausias po vyskupo garbės titulas.

Prel. Šaulys savo ilgametę ir nenuilstamą veiklą yra išvarejęs labai plačią vagą įvairiose darbo srityse: religinėje, tautinėje, socialinėje, karitatyvinėje, mokslinėje, politinėje, pedagoginėje ir administracinėje. Šio straipsnelio labai ribota apimtis mums teleidžia tik suminėti jo mokslinius plunksnos darbus: Dvi disertacijas: "Jeronimas Savanorola kaip dorovės reformatorius" (lotynų kalba) ir rusų kalba "Krylovo pasakėčios - jų meniškumas ir tautiškumas", "Socializmas ir mūsų socialiniai reikalai", "Socijologija", "Kanoniškojo proceso teisė".

Ne tik Sukaktuvininko nuolatinis ilgo gyvenimo kelias ir darbai mus žavi ir stebina, bet dar labiau jo pati asmenybė. Jis į savo sielą yra įsiurbęs labai daug kultūrinių vertybių, kurios persunktos antgamtinės šviesos ir antgamtinės meilės jo pati asmenį padarė gyva ir nenykstančia vertybe. Tai re momentui nušviečias padangę meteoras, bet nuolat šviečianti žvaigždė šiai kartai ir ateinančioms kartoms. Yra žmonių, kurie yra dideli tik iš žolo ar dėl jų nuveiktų darbų, bet priėjus prie jų arčiau, jų vertė mūsų



akyse sumažėja. Šias oilutes rašantis turėjo progos pažinti Prolatą Šaulį iš arti, kuri laiką drauge su juo gyvendamas, ir gavo giliai įsitikinti, kad jis yra didis ir iš tolo ir iš arti. Jei jam reiktų pasakyti, kuri jo charakterio pasigėrėtina savybė yra vyraujanti, sunku jam būtų spręsti. Šio didelio erudito asmenyje rėtasi į akis jo proto šviesumas bei gilumas, tiesi ir aiški veikimo linija, tikslingumas rašte, darbe ir kalboje, didelė gyvenimo patirtis, taktas, humaniškumas, tolerancingumas, kuklumas ir paprastumas. Trumpai ir suglaustai tariant, tai didelė Katalikų Bažnyčios ir Tėvynės figūra, kurioje nenatyeti šešėlių nei iš tolo, nei iš arti.

Prol. K. Šaulys dabar gyvena nuošaliai žavingojo Lugano tylumoje, bet domisi viskuo, uoliai seka mūsų trentinių gyvenimą įvairiose šalyse ir gyvai sielojasi mūsų Tautos likimu. Mums visiems trentiniams idomų išgirsti šio garbingojo asmens svarus žodis mūsų dabarčiai ir ateičiai. Šios minties skatinamas, pokalbio proga paklausiau Didžiai Gerbianą Prolatą, ko jis pageidautų iš mūsų dabartinių trentinių bei emigrantų?

- Mano troškinas yra, kad visi vieningai veiktų tautinėje dirvoje, nes tik šiuo būdu galėsime kenčiančiai Lietuvai pagelbėti ir išvysti jos šviesesnį rytojį. Reikia, kad mūsų veikimas išsivijoje būtų demokratinis ir jų vadovaujamas ir suderinamas su tautos karinio troškimais.

- Ką manote, Kunige Prelate, apie mūsų Tėvynės ateitį?

- Esu šventai įsitikinęs, kad ateis laikas, kada kelias į mūsų gintąją kraštą bus atidarytas. Bet jis tikrai atsidarys su sąlyga, jei vieningai jį visi tiesime. Pasiduoti apatijai, nusiminimui ir nuleidus rankas nieko tąja kryptimi neveikti, reikėtų išsižadėti to kelio. Reikia vienyti apie Vliką ir apie Pasaulio Lietuvių Bendruomenę. Be Jungtinių Amerikos Valstybių lietuvių prisidėjimo prie PLB ši viso pasaulio lietuvių apjungianti organizacija būtų silpna ir nepatvari. Belieka tik pasidžiaugti, kad pastaruoju metu ir JAV lietuviai grupuojasi po bendra PLB vėliava. Kiekviena tautinė organizacija, kuri nori sėkmingai išvystyti savo veiklą ir atsiekti pageidaujamų darbo rezultatų, turi turėti visos tautos aspiracijas atitinkančią idėją ir su gyvenamojo momento dvasia sutarpančią šūkį. PLB kaip tik ir turi šiuos du elementus.

- Gerbianas Prelate, Jūs, kurio savo amžiumi ir savo patrijotino dvasia siekiate "Aušros" laikus ir gerai prisiminote mūsų tautos kovas bei tų kovų nuotaikas carinės priespaudos laikais, kokią pavyzdį galėtumėte pririnti mūsų gyvenamai dabartinei valandai, kuris nuolat keltų mums šventą kovos ryžtą ir išakniai mums kalbėtų apie pergalės užtikrinimą?

- Prisiminimas Didžiojo Vilniaus Seimo. Iki tol net ir tie, kurie plėšė tautinio darbo dirvonus, nežinojo, nobuvo gerai nusistatę ir įsisąmoniję, ko reikia galų gale siekti. Tik Vilniaus Seimas aiškiai nustatė mūsų tautinio darbo gaires: Lietuva turi būti savarankiška su visomis kultūrinėmis autonomijomis.

Didžiai Gerbianan Sukaktuvininkui nuoširdžiai dėkojame už jo mums tartą brangų ir svarų žodį. Lenkdami galvas prieš jo garbingą asmenį ir džiaugdamiesi jo nuveiktais dideliais darbais Katalikų Bažnyčiai ir Lietuviai Tautai, linkime jam dar ilgus metus šviesti savo pavyzdžiu kelią į tikro gėrio, grožio ir tiesos viešpatiją ir budėti mūsų Tautos sargyboje.

- : o - o : -

Vasario 16 d. minėjimas. Z ū r i c h o Lietuvos Nepriklausomybės paskelbimo sukakties minėjimas prasidės pamaldomis sekundoni, vasario 17 d. 10 val. ryto, Gesellenhaus koplyčioje, Wolfbachstr. 15. Pamaldas atlaikys kun. dr. J. Navickas. Po pamaldų seka minėjimo aktas Žüricho geležinkelio stoties I aukšte, konferencijų salėje, 1/2 12 val.

B e r n o mieste ir kantone esantieji lietuviai ir Lietuvoje gyvenę šveicaričiai susirenka šeštadieni, vasario 16 d., 1/2 8 val. vakaro pas pp. Geručius.

Esame nuo tautos kamieno negailestingai nuskelta skeveldra. Gi skeveldros natūraline eiga likimas yra aiškus: nuvysti ir sudžiūti, nuvysti ir žūti savo tautai. Bet gamtoje yra augalų, kurių dalys, atskirtos nuo kamieno, pajėgia išlaikyti gyvybę, išsiterpdamos į žemę, ant kurios buvo nusviestos, ir pradėdamos naują savitą gyvenimą, panašų į aną, kuris buvo turėtas augant drauge su kamieniu. Mums reikia būti panašiems į aną lietuviško gluosnio ar karklo šakelę, kuri visur stengiasi prigyti ir net bujoti, kad ir sunkioms gyvenimo sąlygoms esant.

Mums yra pastatyta alternatyva: arba nutolti nuo lietuviškojo gyvenimo ir žūti savo tautai, arba išsikirsti į tą žemę, kurioje esame atsidūrę, ir vesti savaimingą tautinį gyvenimą. Pirmu keliu pasuka neatsparūs ir be būdo tremtiniai, longvai pasiduodami aplinkos gyvenimo srovei. Antruoju keliu eina atsparesnės ir tvirtesnės asmenybės, kurios sugeba tinkamai įvertinti išsineštas iš savo gintojo krašto tautines savybes. Bet ir šiuo keliu pasukusiems tautinei gyvybei palaikyti reikalinga tautinio pono, tautinės gyvybės sulčių ir tautinės atmosferos.

Nė vienas lietuvis, manau, nenori nuvysti ir žūti savo tautai. Bet, dėl, daug jau žuvo emigracijoje mūsų senų emigrantų ir jau daug iš dabartinių tremtinių yra atsidūrę pakely į nutautėjimą ir daug jų žus tautai, jei patys neapsižiūrės, jei nebus apdairūs ir nosis reikalingų apsisaugojimo priemonių, jei nejaus lietuviškojo gyvenimo pulso, jei negaus tautinių syvų.

Kadangi bendravimas su tautos kamieniu dabartinėse sąlygose tremtiniam ir seniesiems emigrantams yra visiškai neįmanomas, tad būtina yra šlietis prie savų tautinių bendruomenių ir siurbti į save jų kuriamas tautines vertybes arba bent atsigaivinti tuo tautos sukurtu dvasiniu lobiu, kurs pasiliko sukrautas išcivijoje.

Tautinio gyvenimo pirmutinė lastelė yra šeima. Joje turi būti kalbama mūsų brangia, gražia ir garbinga kalba ir ugdoma tautinė dvasia. Bet kiekvienas žmogus kaip socialinė būtis negali pasitenkinti vien savo šeimos gyvenimu. Jis savaimė peržengia siauro šeimos gyvenimo ribas ir susiduria su platesne bendruomene, kur kuriamas naujas gyvenimas, kur tautos gyvenimas plačiau pasiroiškia, kur kuriamos naujos tautinės vertybės, kur tautinio židinio ugnelė yra stipresnė, kaitresnė. Pavieniai gyvenančios šeimos ir paskiriems asmenims yra būtina tautinei dvasiai palaikyti lietuviškas laikraštis ir lietuviška knyga. O kiekvieniame kampelyje, kur tik yra lietuvių būrelis, turi veikti Pasaulio Lietuvių Bendruomenės skyrius. Visi lietuviai turi džiaugtis ir būti iniciatoriams dėkingi, kad pasaulinio mąsto lietuvių organizacija šiandien yra tapusi kūnu PLB rėmuose. Tai nuo raudonojo tvano išsigelbėjusiems lietuviams pastatyta arka, kuri turi juos apsaugoti nuo ištautėjimo ir pargabenti į laisvą ir nepriklausomą Lietuvą.

Jau nuo 1949 m. kovo 20 d. turime pas savo PLB skyrių. Jis buvo pirmiausia įsteigtas Žuricho mieste ir apylinkėse gyvenančioms lietuviams, o nuo 1950 m. rugpiučio 20 d. jis yra išplėstas visiemis Šveicarijoje gyvenančioms lietuviams. Taigi turime pas savo PLB krašto suorganizuotą vienetą. Jis turi gyvuoti ir būti visų nuoširdžiai palaikomas ir remiamas. Jo uždavinys yra vienyti tautiečius bendriems idealams siekti, koordinuoti jų patriotinį veikimą ir kurstyti tautinio židinio ugnelę Helvetų Žemėje.

Ko reikia, kad šis darbas tvarkingai ir sėkmingai vyktų?

1. Visiems būti persiėjus ir gyventi viena idėja - lietuvių tauta turi gyventi ir netrukus turi išvysti savo Tėvų žemę laisvą ir nepriklausomą.
2. Šiai kilniai patriotizmo idėjai įgyvendinti nieko neturina gailėtis, kiekvienas lietuvis jos realizavimui turi įnešti savo dalį.
3. Visos intrygos, asmeniniai išskaičiavimai turi būti be pasigailėjimo sudėdami ant tėvynės aukuro sudėginimui.
4. Visiems susiklausyti ir subordinotis siekiant bendrų idealų, prisidėti prie lietuviško gyvenimo srovės stiprinimo bei praplėtimo.



## ŠVEICARIJOS LIETUVIŲ GYVENIMO KRONIKA.

Visuotinis susirinkimas. Šveicarijos Lietuvių Bendruomenės narių visuotinis susirinkimas šaukiamas sekmadienį, vasario 17 d., 2 val. popiet, Zūricho geležinkelio stoties I aukšte, konferencijų salėje. Numatoma tokia darbų tvarka: 1) susirinkimo atidarymas, 2) susirinkimo pirmininko ir sekretoriaus rinkimai, 3) valdybos pranešimas, 4) revizijos komisijos pranešimas, 5) ŠvLB įstatų priėmimas, 6) ŠvLB tarybos ir garbės teisno rinkimai, 7) įmokos, 8) Lietuvio pasas, 9) sumanymai.

ŠvLB valdyba širdingai kviečia visus Šveicarijoje gyvenančius lietuvius atvykti į Vasario 16 d. minėjamą ir visuotinį narių susirinkimą. Valdyba tikisi, kad atvyks ne tik Zūriche bei jo apylinkėse gyveną tautiečiai, bet taip pat iš kitų vietovių atsilankys gausus būrys. Visi paskirkimo Vasario 17 d. sekmadienį savo tautiniams reikalams. Iki malonaus pasinatyto!

Įstatatai. Vykdydama paskutinio narių susirinkimo nutarimą, ŠvLB valdyba yra parengusi Bendruomenės įstatus. Jie suredaguoti, vadovaujantis panašių organizacijų, veikiančių kituose kraštuose, nuostatais.

Į anksčiau aptartą projektą įneštas vienas svarbesnis pakeitimas, būtent, kaip vyriausias Bendruomenės organas numatyta 7 narių taryba, kuri savo ruožtu skiria vykdomąjį organą-valdybą (iš trijų narių). Tas pakeitimas padarytas, atsižvelgiant į bendrą PLB struktūrą, be to, turėta galvoje dar ir kitoki samprotaviniai. Pirmoje eilėje norėta įtraukti į vadovybę daugiau žmonių, ypač jaunimą. Antra vertus, patyrimas parodė, kad vykdomasis organas (valdyba) turėtų būti sudaryta galimai iš asmenų, gyvenančių tame pat mieste, nes šiaip sunku jos nariams dėl atstumo susirinkti ir darniai veikti. Valdybos pareigos nėra lengvos, todėl jos narius tenka parinkti labai rūpestingai, atsižvelgiant į daugelį aplinkybių. Atrodo, kad geriausia būtų palikti valdybos parinkimą siauresniam asmenų rateliui, šiuo atveju Bendruomenės tarybai, kuri prižiūrėtų valdybos veiklą.

Įstatų projektas bus pateiktas priimti visuotiniam narių susirinkimui.

Ar atlikai savo pareigą ŠvLB atžvilgiu? Joks visuomeninis darbas neįmanomas be lėšų. Mūsų bendruomenei irgi reikalingos lėšos. Valdyba yra nustatčiusi metinę įmoką (nario mokesį) 12 frankų dirbantiems ir 3 fr. nedirbantiems. Taigi išcina, kad dirbantioji skiria savosios bendruomenės reikalams po viena franką mėnesiui. Netenka abejoti, kad kiekvienas tautietis pajėgia pakelti, be skriaudos sau ir savo šeimai, tokią auką bendram reikalui. Neužmirškime, kad dalis surenkamų lėšų eina Pasaulio Lietuvių Bendruomenei, kuri irgi gyvuoja tikrai įmokų dėka.

Šveicarijos Lietuvių Bendruomenė įsisteigė 1950 m. rugpiučio mėnesį, tokiu būdu mūsų prievolė mokėti nario mokesį (įmoką) prasidėjo nuo tos datos. Valdyba dėkoja visiems tautiečiams, kurie savo pareigą jau atliko. O tie tautiečiai, kurie įmokos dar nesumokėjo, prašomi kiek galima greičiau tai atlikti. Kaip būtų gražu, jeigu visuotiniame susirinkime galėtume su pasididžiavimu konstatuoti, jog visi nariai pareigą atliko!

Vykdomosios Tarybos nariai Tomas Šidiškis ir Martynas Brakas sausio mėn. lankėsi Šveicarijoje.

A. Kušliui Berno universiteto veterinarijos fakultetas už disertaciją iš tuberkuliozės srities 1951 m. gruodžio 20 d. suteikė veterinarijos daktaro laipsnį.

Išvažiavo. ŠvLB narių skaičius per paskutinius mėnesius dar sumažėjo. Į Kanadą išvažiavo B. Paškauskienė ir H. Tumaitis, į Amerikos Jungtines Valstybes išvyko Bronius Vilkaš su šeima ir jo brolis Juozas. Taip pat išoni-gravo Antanas Šidlauskas. N. Prielaida išvyko į Marselį atlikti stažo.

---

Laidžia: Šveicarijos Lietuvių Bendruomenės Valdyba, Sekretariato  
adresas: Zürich-Höngg. Hohenklingenstr. 23

Redaguoja: Dr. A. Gerutis, Bern, Spittelerstr. 22

Rankraščio teisėmis atspausdinta 150 egzempliorių.